

Nr 56.

Ankom till riksdagens kansli den 5 maj 1917 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående garanti för inköp av brännstovv för statens räkning.

(1:a avd.)

I en till riksdagen den 23 mars 1917 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 146, har Kungl. Maj:t under åberopande av bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen medgiva, att för statens räkning må före utgången av år 1919 avslutas kontrakt med torvfabrikanter inom landet om inköp av tillsammans högst 100,000 ton lufttorkad, maskintillverkad brännstovv årligen under tio år från den tid, om vilken överenskommelse kan träffas, dock senast från den 1 juli 1920, i huvudsaklig överensstämmelse beträffande pris och övriga villkor med vad torvkommittén i sådant avseende föreslagit.

Till grund för Kungl. Maj:ts förevarande framställning ligger ett av torvkommittén avgivet förslag av den 17 april 1916 av följande lydelse:

att för statens räkning må, under förutsättning att säljare finnas därtill villiga, under åren 1916 och 1917 avslutas kontrakt med torvfabrikanter inom landet om inköp av tillsammans högst 100,000 ton lufttorkad brännstovv (maskinstovv) att levereras årligen under tio år räknat från den tid, om vilken överenskommelse kan träffas, dock senast från den 1 juli 1919;

att den av staten upphandlade kvantiteten brännstovv må, i den mån detta låter sig göra, så fördelas mellan fabrikena, att varje fabrik erhåller rätt att till staten försälja intill 50 procent av den tillverkning av salustovv, som genom inty

av någon statens torvingenjör kan styrkas vara igångsatt eller förberedd före 1918 års utgång;

att det pris, som vid dylik upphandling skall av staten erläggas, må fastställas till hälften av det medelpris, som under näst föregående kvartal av statens järnvägar erlagts för stenkol med 7,000 effektiva värmeenheter cif Stockholm, Norrköping, Malmö och Göteborg, dock att, då det så beräknade stenkolspriset per ton understiger 24 kronor, priset å ton brännortv skall vara 12 kronor och då stenkolspriset per ton överstiger 36 kronor, priset å ton brännortv skall vara 18 kronor;

att alla priser beräknas fritt å järnvägsvagn vid fabriken;

att det så bestämda stenkolspriset må genom järnvägsstyrelsens försorg i allmänna tidningarna publiceras minst en gång varje kvartal;

att det fastställda minimipriset skall underkastas revision, en gång före utgången av år 1920 och en gång före utgången av år 1924, av en genom statens försorg utsedd nämnd av tre personer, bland vilka en skall utses efter förslag av leverantörerna;

att den torv, som på dylikt sätt upphandlas, skall vara maskintorv, levereras i stycken, vara hård och fast, hålla en vattenhalt av högst 30 procent och en askhalt vid torrt prov av högst 8 procent samt hava en volymvikt av lägst 300 kilogram per kubikmeter vid 30 procent vattenhalt, med rätt dock för den upphandlande myndigheten att i visst fall godtaga vara av upp till 40 procent vattenhalt, därvid likväl det pris, staten skall erlægga, skall minskas med 1.5 procent för varje procent, varmed vattenhalten överstiger 30 procent;

att ifrågavarande upphandling, ävensom därav föranledd kontroll, magasinering, transport och distribution av torvbränsle, skall omhänderhavas av järnvägsstyrelsen, samt att föreskrift måtte meddelas därom, att statens verk och inrättningar i nödig utsträckning bliva skyldiga att använda torv som bränsle, därvid i främsta rummet böra ifrågakomma sådana verk och inrättningar, som i förhållande till produktionsorten hava det fördelaktigaste läget.»

Sedan häröver under år 1916 infordrade utlåtanden avgivits av ett flertal ämbetsverk och statsinstitutioner har nämnda kommitté den 21 februari 1917 hemställt om följande ändringar i sitt ursprungliga förslag nämligen:

att den tid, intill vilken fabrikanterna skola hava rätt att avsluta kontrakt om leverans till staten av torvbränsle, måtte bestämmas till utgången av år 1919, att den tidpunkt, vid vilken leveransen senast skall taga sin början, måtte bestämmas till den 1 juli 1920, att minimipriset måtte bestämmas till 14 kronor per ton och maximipriset till 21 kronor per ton, och att vid beräkningen av medelpriset för stenkol måtte medräknas jämväl priset cif Hälsingborg.

Beträffande utredningen i ärendet i övrigt tillåter sig utskottet hänvisa till berörda statsrådsprotokoll.

Departementschefen har för egen del till statsrådsprotokollet anført följande:

»Det nu ifrågavarande förslaget om statsgaranti för avsättning av lufttorkad maskintorv synes mig förtjänt av största uppmärksamhet.

Det åsyftar att ge ett ganska kraftigt handtag åt den hittills med stora svårigheter arbetande torvbränsleindustrien samt förhjälpa den till att kunna tillgodose en avsevärt större del av landets bränslebehov än nu är fallet. Om detta lyckas, har också vunnits, att vårt land i motsvarande mån blir oberoende av stenkolsimporten. Angående den stora betydelsen härav, både i ekonomiskt och andra hänseenden, torde det vara överflödigt att orda.

Genom att kommitténs framställning av naturliga skäl icke kunde inkomma till Kungl. Maj:t förrän jämförelsevis sent under fjolårets riksdag samt det var nödvändigt att inhämta de intresserade myndigheternas yttranden däröver, kunde ärendet icke föreläggas 1916 års riksdag. Om det än måste beklagas, att härigenom vållats ett års uppskov, har den erhållna ytterligare utredningen varit för frågan mycket värdefull. Kommitténs förslag synes hava i allt väsentligt stått sig väl gentemot kritiken, och i vissa delar har det blivit på ett lyckligt sätt kompletterat och belyst. Utredningen synes mig ägnad att bibringa den uppfattningen, att kommittén med sitt förevarande förslag slagit in på en riktig väg och att förslaget bör med det snaraste genomföras.

Mot det föreslagna systemet, sådant det föreligger med de av kommittén i dess yttrande den 21 februari 1917 vidtagna jämkningar, synas mig icke några väsentliga erinringar vara att göra. Då saken ännu är oprövad, är det naturligt, att vid själva genomförandet en del avvikelser från planen kunna befinnas fördelaktiga eller kanske nödvändiga. Därför torde denna plan icke böra nu fastslås i alla detaljer. Själva de principer, på vilka den vilar, synas mig emellertid riktiga.

Vad prisen beträffar, finner jag de föreslagna höjningarna i såväl minimipriset som maximipriset vara med hänsyn till nuvarande förhållanden fullt befogade. Då enligt förslaget minimipriset skall underkastas revision före utgången av år 1920, kan i alla händelser en eventuell överbetalning icke få lång varaktighet. Då det nu är avsikten att verkligen söka få brännertorvindustrien på fötter, får enligt min mening staten icke dra sig för att påtaga sig en viss risk, som i varje fall dock ej kan bli särdeles stor.

Betalningen för torven skall naturligtvis i första hand utgå från vederbörande anslag hos de statsinstitutioner, som använda densamma. Ifall det föreslagna priset förhållandet till stenkol visar sig vara någorlunda riktigt beräknat med hänsyn till bränslevärdet, skulle själva inköpskostnaden för bränslet icke behöva bli avsevärt större vid torveldning än vid eldning med kol. Men andra utgifter, särskilt för transporter, både å järnväg och å fordon, bliva nog dyrare för torv. Det är därför

mycket möjligt, att de årliga bränslekostnaderna komma att för ifrågasvarande statsinstitutioner bliva något ökade. Härtill kommer, att torven torde kräva större lagringsutrymmen än stenkol, i vissa fall även ändringar av eldstäder m. m., vilket föranleder engångskostnader. Det torde emellertid icke vara nödigt att redan nu upptaga till prövning frågan om bestridande av dessa påräknade kostnadsökningar.

Då förslaget innebär, att staten skall utfästa sig att under så lång tid som en tioårsperiod inköpa viss mängd bräntorv, anser jag riksdagens samtycke härtill böra inhämtas.»

Utskottet.

Den ifrågasatta statsåtgärden torde jämväl enligt utskottets uppfattning vara ägnad att främja en ökad användning och produktion av bräntorv. Betydelsen härav för fyllande av landets bränslebehov synes utskottet uppenbar. Utskottet, som ansluter sig till vad departementschefen i ärendet anfört, tvekar sålunda icke att biträda Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

I anslutning härtill hemställer utskottet,

att förevarande proposition må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 4 maj 1917.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: se utlåtande nr 48.